Volume • Cilt: 13 Issue • Sayı: 50 July • Temmuz 2018

ÖNERİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ HAKEMLİ DERGİSİ

ONLINE ISSN: 2147-5377 • PRINT ISSN: 1300-0845

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öneri Dergisi - Contemprorary Studies in Social Sciences - Volume • Cilt: 13 Year • Yıl: 25 Issue • Sayı: 50 July • Temmuz 2018
Online ISSN: 2147-5377 • Print ISSN: 1300-0845

Marmara Üniversitesi Rektörlüğü Adına İmtiyaz Sahibi • Owner: Prof. Dr. Mehmet Emin ARAT (Rektör • Rector)

Enstitü Adına Sahibi • Owner: Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL (Enstitü Müdürü • Director of Institute)

Yayın Kurulu • Editorial Board
Doç. Dr. Ayten ÇETİN (Müdür Yrd.)
Doç. Dr. Yasemin ÖZERKEK (Müdür Yrd.)
Prof. Dr. Kemal YILDIZ (Enstitü Yönetim Kurulu Üyesi)
Prof. Dr. Canan ÇETİN (Enstitü Yönetim Kurulu Üyesi)
Prof. Dr. Kemalettin KÖROĞLU (Enstitü Yönetim Kurulu Üyesi)

Anabilim Dalı Başkanları • Head of Department

Prof.Dr. Acar SEVİM
Prof.Dr.Ahmet Hakkı TURABİ
Prof.Dr.Ahmet Kemal BAYRAM
Prof.Dr. Ahmet KOÇ
Prof.Dr.Ahmet Mete ÇİLİNGİRTÜRK
Prof.Dr.Ahmet YILMAZ
Prof.Dr. Alaeddin YALÇINKAYA
Prof.Dr.Ali AKYÜZ
Prof.Dr. Ali DURUSOY
Prof.Dr.Ali Ulvi MEHMEDOĞLU
Prof.Dr.Ayşe Alev TORUN
Prof.Dr.Ayşe GÜNER
Prof.Dr.Ayşe SÜMER
Prof.Dr.Aypar USLU
Prof.Dr.Başak Ataman GÖKÇEN
Prof.Dr.Besim Bülent BALİ
Prof.Dr.Bihterin DİÇKOL
Prof.Dr. Cengiz ANIK
Prof.Dr.Deniz BÖRÜ
Prof.Dr.Deniz VARDAR
Prof.Dr.Dilek Zamantılı NAYIR
Prof.Dr.Emin AVCI
Prof.Dr.Emine Handan Sümer GÖĞÜŞ
Prof.Dr.Emine KOYUNCU
Prof.Dr.Emine Serra YURTKORU
Prof.Dr.Erkan AYDIN
Prof.Dr.Erol ÖZVAR
Prof.Dr.Fatma Müge ASLAN
Prof.Dr.Fatma PAMUKÇU
Prof.Dr.Galip YAVUZ
Prof.Dr.Göksel ATAMAN
Prof.Dr.F.Gülruh GÜRBÜZ
Prof.Dr.Gülpınar KELEMCİ
Prof.Dr.Gürbüz GÖKÇEN
Prof.Dr.Hakan YILDIRIM
Prof.Dr.Hasan HACAK
Prof.Dr.Hatice Kelpetin ARPAGUŞ
Prof.Dr.Işıl AKGÜL
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN
Prof.Dr.İbrahim Mahmut TEKÇE
Prof.Dr.İlhan KUTLUER
Prof.Dr.İsmail TAŞPINAR
Prof.Dr.İsmail Hakkı ARMUTLULU
Prof.Dr.İsmail Safa ÜSTÜN
Prof.Dr.Kemalettin KÖROĞLU
Prof.Dr.Mehmet Emin MAŞALI
Prof.Dr.Mehmet ÖZŞENEL
Prof.Dr.Mehmet TIĞLI
Prof.Dr.Muhsin DEMİRCİ
Prof.Dr.Murat ÇİNKO
Prof.Dr.Mustafa AYKAÇ
Prof.Dr.Mustafa ERDOĞDU
Prof.Dr.MÜFİT AKYÜZ
Prof.Dr.Müjdat ŞAKAR
Prof.Dr.Nejat BOZKURT
Prof.Dr.Neslihan OKAKIN
Prof.Dr.Nuran CÖMERT
Prof.Dr.Nuray BOZBORA
Prof.Dr.Nurdan ASLAN
Prof.Dr.Nurhan TOSUN
Prof.Dr.Nuri Alkan SOYAK
Prof.Dr.Nuri TINAZ
Prof.Dr.Nuriye GARİPAĞAOĞLU
Prof.Dr.Ömer Faruk GENÇKAYA
Prof.Dr.Özhan TİNGÖY
Prof.Dr.Recep BOZDOĞAN
Prof.Dr.Safi ARPAGUŞ
Prof.Dr.Selahattin GÜRİŞ
Prof.Dr.Selami KURAN
Prof.Dr.Serpil KIREL
Prof.Dr.Suat OKTAR
Prof.Dr.Süleyman BEYOĞLU
Prof.Dr.Şahamet BÜLBÜL
Prof.Dr.Tahsin ÖZCAN
Prof.Dr.Turgay BERKSOY
Prof.Dr.Türkan Uğur DAİ
Prof.Dr.Uğur Selçuk AKALIN
Prof.Dr.Yüksel DEMİRKAYA
Prof.Dr.Zeynep İrem ERDOĞMUŞ
Doç.Dr.Ahmet KARATAŞ
Doç.Dr.Aynur CAN
Doç.Dr.Ayla Zehra ÖNCER
Doç.Dr.Emel POYRAZ
Doç.Dr.Eyüp Aygün TAYŞİR
Doç.Dr.Halil AYDINALP
Doç.Dr. İdris SARISOY
Doç.Dr.Mehmet ÜMİT
Doç.Dr.Semra Cerit MAZLUM
Doç.Dr.Tayyip.Sabri ERDİL
Dr.Öğr.Üyesi Arzu AL
Dr.Öğr.Üyesi Burak Hamza ERYİĞİT
Dr.Öğr.Üyesi Hakan ÇELENK

Danışma Kurulu • Advisory Board
Prof. Dr. M. Emin ARAT (Marmara Üniversitesi, Rektör), Prof. Dr. Mehmet AKMAN (Marmara Üniversitesi, Rektör Yrd.), Prof. Dr. Recep BOZDOĞAN (Marmara Üniversitesi, Rektör Yrd.), Prof. Dr. Mehmet AKALIN (Marmara Üniversitesi, Rektör Yrd.), Prof. Dr. Tamer KOÇEL (İstanbul Kültür Üniversitesi, İİBF, Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Salih DURER (Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Ahmet Hayri DURMUŞ (İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Suat GEZGİN (İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Ali KÖSE (Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dekanı), Prof. Dr. Haluk SUMER (Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Öğretim Üyesi)

Editör (Sorumlu Yazı İşleri Müdürü) • Editor (Editor in Chief): Dr. Öğretim Üyesi Ayşe Meral DÜLGER TAŞKIN
Yayına Hazırlama Sorumluları • Responsible for Publication: Arş.Gör. Onur GÜL - Arş.Gör. Can GÜLER- Arş.Gör Işıl ŞİMŞEK - Arş. Gör Mehmet BÜYÜKAFŞAR- Arş. Gör Ömer Faruk ÖZCAN

Marmara Üniversitesi Yayınevi • Marmara University Press
Adres • Address Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul
Tel • Phone: (216) 348 4379,
Faks • Fax: (216) 348 4379
E-posta • E-mail: yayinevi@marmara.edu.tr

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adres / Adress: Göztepe Kampüsü Enstitüler Binası Kat:5 Kadıköy/İSTANBUL
Tel • Phone: (216) 700 15 58 - Dâhili: 1151-1152
Faks • Fax: (216) 348 34 90
E-Posta • E-Mail: oneridergisi@marmara.edu.tr

Hakemli "ÖNERİ" Dergisi; Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Akademik yayınıdır. Altı ayda bir yayınlanır. Dergide yayınlanan makalelerdeki görüşler yazarlarına aittir. Yayın Kurulu tarafından benimsendiği anlamına gelmez. Yayınlanması uygun bulunmayan yazılar geri verilmez. Yayın Kurulu, yazının özüne dokunmaksızın gerekli yazım ve cümle değişiklikleri yapma hakkını saklı tutar. Dergiden yapılan alıntılarda kaynak göstermek mecburidir. EBSCO, ULRICHSWEB ve DOAJ Uluslararası İndeksleri ve ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı (SBVT) tarafından taranmaktadır.

"ÖNERİ" is a peer-reviewed academic journal of Marmara University Institute of Social Science. It is published every six months. All the opinions written in the articles are under responsibilities of the authors and it does not mean that they are adopted by the board. Articles that are considered as a unsuitable for publish are not returned. The Editorial Board reserves the right to make necessary changes in spelling and sentence, without prejudice to the essence of summer. The published contents in the articles cannot be used without being cited. The journal is indexed by EBSCO, ULRICHSWEB and DOAJ International Indexes, ULAKBIM Humanities & Social Sciences Index.

Hakemlerimiz • Peer Reviewers

Bu listede son 4 sayımızda hakem olarak görev yapan akademisyenler yer almaktadır.
This list contains academics that have reviewed articles in the last 4 issues.

Prof.Dr. Ahmet ERKUŞ	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof.Dr. Ahmet NOHUTÇU	Medeniyet Üniversitesi
Prof.Dr. Alev TORUN	Marmara Üniversitesi
Prof.Dr. Ali HEPŞEN	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr. Ayşegül MENGİ	Ankara Üniversitesi
Prof.Dr. Banu KARSAK	Galatasaray Üniversitesi
Prof.Dr. Burak Samih GÜLBOY	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr. Canan ÇETİN	Marmara Üniversitesi
Prof.Dr. Cem Sefa SÜTCÜ	Marmara Üniversitesi
Prof.Dr. Jale CİVELEK	Yeditepe Üniversitesi
Prof.Dr. Figen Zaif	Gazi Üniversitesi
Prof.Dr. Hulusi Cenk SÖZEN	Başkent Üniversitesi
Prof.Dr. Hüseyin AKAY	Balıkesir Üniversitesi
Prof.Dr. Jülide KESKEN	Ege Üniversitesi
Prof.Dr. Mahmut TEKÇE	Marmara Üniversitesi
Prof.Dr. Melek DOSAY GÖKDOĞAN	Ankara Üniversitesi
Prof.Dr. Mehmet GÖKÜŞ	Selçuk Üniversitesi
Prof.Dr. Mehmet Yaman ÖZTEK	Galatasaray Üniversitesi
Prof.Dr. Muhsin KAR	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof.Dr. Münevver TURANLI	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof.Dr. Uğur YOZGAT	Kültür Üniversitesi
Prof.Dr. Sevgi Ayşe ÖZTÜRK	Anadolu Üniversitesi
Prof.Dr. Serdar PİRTİNİ	Marmara Üniversitesi
Prof.Dr. Serhat YANIK	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr. Şule ÖZMEN	Bilgi Üniversitesi
Prof.Dr. Zekeriya KURŞUN	FSM Üniversitesi
Doç.Dr. Ali ERBAŞI	Selçuk Üniversitesi
Doç.Dr. Aslı AYBARS	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr. Ayşe PAMUKÇU	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr. Ayşe Yasemin YALTA	Hacettepe Üniversitesi
Doç.Dr. Barış BARAS	Anadolu Üniversitesi
Doç.Dr. Beliz DERELİ	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Doç.Dr. Burhan Can KARAHASAN	Piri Reis Üniversitesi
Doç.Dr. Ceyda DENEÇLİ	Kültür Üniversitesi
Doç.Dr. Elif KARAOSMANOĞLU	İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç.Dr. Engin DEMİREL	Trakya Üniversitesi
Doç.Dr. Ezgi Uzel AYDINOCAK	Beykoz Üniversitesi
Doç.Dr. Fatma PAMUKÇU	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr. İlker KIYMETLİ ŞEN	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Doç.Dr. Muzaffer BAKIRCI	İstanbul Üniversitesi
Doç.Dr. Nihan YILDIRIM	İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç.Dr. Selva ERSÖZ KARAKULAKOĞLU	İstanbul Şehir Üniversitesi
Doç.Dr. Tuğba YENİDOĞAN GÜRÇAYLILAR	Akdeniz Üniversitesi
Doç.Dr. Uğur SADİOĞLU	Hacettepe Üniversitesi

İçindekiler • Contents

Yönetim'den • Institute's Notes / **Şahamet BÜLBÜL**..... VII
Editör'den • From Editor / **Ayşe Meral DÜLGER TAŞKIN** IX

HAKLA İLİŞKİLER ve TANITIM /PUBLIC RELATIONS and PUBLICITY

Alışveriş Sürecinde Ambalaja Yönelik Tüketici Algıları Üzerine Bir Araştırma
A Research on Consumer Perceptions Towards Packaging in the Shopping Process
Selda ENE, Betül ÖZKAYA 1-15
Hazcı ve Faydacı Yaklaşımın Marka Bağı Oluşumundaki Rolü
The Role of Hedonist and Utilitarian Approach on the Formation of Brand Attachment
Nurhan BABÜR TOSUN, Mevlüt DÖNMEZ 16-34

EKONOMETRİ/ECONOMETRICS

Ticaret Yoksulluk Üzerine Etkisi; Türkiye için Temel Bulgular Türkiye'de İşsizliğin Mekânsal Analizi
Effects of Trade on Poverty; Key Findings for Turkey
Fatma DİDİN SÖNMEZ..... 35-51

İŞLETME/MANAGEMENT

Akademisyenlerde Cam Tavan Sendromunun Güç Mesafesi ile İlişkisi
The Relationship Between Glass Ceiling Syndrome and Power Distance: A Research on Academicians
Esin CAN,Sanem KAPTANOĞLU, Lazgeen Mohammed HALO..... 52-64

Koruma Sorumluluğu'nun Normatif Statüsü
Normative Status of Responsibility to Protect
Menent Savaş CAZALA..... 65-89

Türkiye'de Uygulanmakta Olan Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortalarına Yönelik Bir Araştırma
A Study of Medical Malpractice Insurance in Turkey
Özgür AKPINAR..... 229-246

SİYASET BİLİMİ/POLITICAL SCIENCE

Hatay Devleti Millet Meclisi Üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi ve TBMM'nin Etkileri
The Impacts of Republican People's Party and Turkish National Assembly on National Assembly of Hatay State
Meral BALCI..... 247-265

COĞRAFYA / GEOGRAPHY

İbn Haldun'un Mukaddime'sinde İktisadi Coğrafya
Economic Geography in the Muqaddimah of Ibn Khaldun
Rauf BELGE..... 266-287

Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi • Cilt 13, Sayı 50, Temmuz 2018, ISSN 1300-0845, ss. 247-265
DOI: 10.14783/maruoneri.v13i38778.352383

HATAY DEVLETİ MİLLET MECLİSİ ÜZERİNDE CUMHURİYET HALK PARTİSİ VE TBMM'NİN ETKİLERİ*

THE IMPACTS OF REPUBLICAN PEOPLE'S PARTY AND TURKISH NATIONAL ASSEMBLY ON NATIONAL ASSEMBLY OF HATAY STATE

Meral BALCI**

Öz

Mondros Mütarekesi'nin sonrasında Fransız işgaline uğrayan İskenderun Sancağı (Hatay) bölgesi 1921 yılında Türkiye ile Fransa arasında yapılan anlaşma ile Suriye'ye bağlı, mandater, özerk bir bölge olarak tanımlanmıştır. Bu tarihten sonra hem Ankara Hükümeti hem de Abdurrahman Melek, Tayfur Sökmen, Abdulgani Türkmen gibi Hatay bölgesinin önde gelen isimleri Hatay'ın Türkiye topraklarına katılabilmesi için yoğun çaba sarf etmişlerdir. 1937 yılında Milletler Cemiyeti Sancak'a özel bir statü tanımış ve Sancak Anayasası oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra Sancak'ın geleceği hakkında karar verecek bir meclis oluşturabilmek adına seçim yapılması öngörülmüştür. İlk olarak, Hatay Halk Partisi kurulmuş, Hatay Millet Meclisi için seçim yapılmış ve seçilen 40 milletvekilinin 22'si Türklerden oluşmuştur. Ayrıca, Ankara Hükümeti ile doğrudan temas halinde olan Hatay'ın ileri gelen Türkleri Hatay Devleti'nin en üst makamlarında bulunmuşlardır. Hatay Hükümeti'nin Cumhuriyet Halk Partisi programına benzer bir program oluşturması ve Hatay Millet Meclisi'nin 1924 Anayasası'na benzer yasalar çıkarmaları gibi gelişmeler Hatay Millet Meclisi'nin Türkiye'ye katılma kararı alacağının habercisi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: CHP, TBMM, Anayasa, Hatay, Türkiye

JEL Sınıflaması: Z18, Z38, Z28

* Makale Gönderim Tarihi: 14.11.2017; Kabul Tarihi: 22.02.2018

** Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi,Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilimi, Dr. Öğrt. Gör, ORCID ID: 0000-0003-3638-5339

Abstract

After the Mondros Armistice Agreement signed in 1918, most Turkish land including the İskenderun Sanjak (Hatay region) was occupied by entente states. Since then, not only the south east part of Turkey, but also Syria and Lebanon were under the French occupation. The İskenderun Sanjak, which underwent French occupation following the Mondros Armistice, was defined as an autonomous territory, affiliated to Syria with an agreement made between Turkey and France in 1921. After this date, both the Ankara Government and the statesmen from the Sanjak namely Abdurrahman Melek, Tayfur Sökmen and Abdulgani Turkmen had made great efforts to make the Hatay region join to Turkey, which led to a-20-year diplomatic struggle. The Turkish dwellers who did not want to live under the French administration controlled İskenderun Sanjak started to emigrate to the cities namely Mersin, Adana and İstanbul. The conflicts and fights in this region caused unrest among people. Therefore, Tayfur Sökmen and his friends set up an organization called 'İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti' to help the people who had emigrated to other cities and to stand up for the rights of the ones living in Hatay's territory. The statesmen who were the starters of the struggle of Hatay's freedom and the establishment of the free state were appointed to the positions such as presidency, prime ministry, speakership after the Hatay State was founded and their allegiance to Ankara Government were also the points which were pointed out. In this study, all the developments starting from the Mondros Armistice Agreement till the proclamation of independent Hatay State was studied. Both Turks from Hatay and the Turkish Republic acted patiently and effectively during the course of firstly being an independent state and later deciding to join to Turkey in the historical process. It was also evaluated that mainly Mustafa Kemal, later Ankara Goverment and Turkish National Assembly's interest in this issue was analysed. Furthermore, the daily social life of Hatay in these days, ethnic structure and bureaucratic changes were put forward and evaluated chronologically. Due to the German threat, the French directed his attention to his territory and wanted to leave the Sanjak by establishing a structure which was convenient to be controlled by them. France recognized Syria's independence and left the control of İskenderun Sanjak to Syria in 1936. Following this, Turkey sent a diplomatic note to France claiming that the Sanjak should have been independent. France rejected Turkey's demand on this issue by stating that this had not been declared in Ankara Agreement. Meanwhile, Atatürk ordered the name of İskenderun and around it to be changed as Hatay as it is known today. In 1937, the League of Nations defined a special status for Sanjak and the Sanjak Constitution was established. By the report written by Sandler, an appointed diplomat from the League of Nations, Turkey and France made an agreement on this issue and the Sanjak's territorial integrity and the borders were granted and Turkish-Syrian borders were determined. Besides, it was also decided that an election would be held. As a result, in order to form a parliament to determine the future of Sanjak, it was envisaged to make an election. Following this decision firstly, the Hatay People's Party was established and 22 of the 40 elected deputies for the Hatay Parliament were composed of Turks, who would also serve at the highest ranks of the Hatay State for the Turks of Hatay. After the election, Hatay National Assembly was convened in September 1938 and that day was proclaimed the national day of Hatay. On the same day, Tayfur Sökmen was appointed as the head of the state by the vote of 40 members of the Assembly. Continuity and transivity not only between Turkish National Assembly and Hatay National Assembly but also Republican People's Party and Hatay People's Party can be understood easily. As for standing orders, they were also adjusted to Turkish rules by rejecting Syrian rules since the deputies reminded that Hatay was an independent state. The developments such as similarity of Hatay Government's program to the program of Republican

People's Party and similarity of Hatay Parliament's legislation to the 1924 Constitution foreshadowed that the Hatay National Parliament would soon decide to be annexed to the Republic of Turkey. Another similarity accepted by the Hatay National Assembly was the Hatay Flag, which was nearly same as Turkish Flag. Independent Hatay State was designed completely in the direction of Turkish Government. Moreover, adjustment laws to the Turkish Republic enacted and nearly all bureaucratic decisions were interrelated with Turkey.

Keywords: RPP, Turkish National Assembly, Constitution, Hatay, Turkey

JEL Classification: Z18, Z38, Z28

I. GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında 1918 yılında imzalanan Mondros Mütarekesi'nin ardından İtilaf Devletleri, Mütareke maddelerini bahane ederek hızlı bir işgal dalgası başlatmış, Türkiye'nin birçok bölgesi gibi İskenderun ve çevresi de Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Fransızlar Güneydoğu Anadolu'nun yanı sıra Suriye ve Lübnan'a askeri birlik çıkarmışlar ve burada mandater bir yönetim kurmuşlardır. Dörtyol'da Millî Mücadele'nin ilk kurşununun atılmasından itibaren – daha sonradan Mustafa Kemal tarafından Hatay olarak isimlendirilecek olan – İskenderun Sancağı bölgesinin Türk toprağı olduğunun ilanı hem bölgedeki Türkler tarafından hem de Türkiye tarafından dile getirilmiş ve yaklaşık 20 yıl sürecek bir diplomatik mücadele başlatılmıştır.

Makalenin birinci bölümü Mondros Mütarekesi'nden itibaren Hatay bölgesinde meydana gelen gelişmeleri, bağımsız Hatay Devleti'nin kuruluşuna kadar ele almaktadır. Gerek Hatay Türklerinin gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin, Hatay'ın önce bağımsızlığına kavuşmasına sonrasında ise Türkiye'ye katılma kararı almasına giden süreçte izledikleri sabırlı ve etkili politikayı tarihsel süreç içerisinde anlatmakta, başta Mustafa Kemal olmak üzere Ankara Hükümeti ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Hatay'a olan ilgisini, Fransa, Türkiye, Hatay üçgeninde geçen diplomatik mücadelenin Milletler Cemiyeti'ne taşınmasını, Hatay bölgesinde o günkü sosyal yaşantıyı, etnik dağılımı ve bürokratik değişimleri kronolojik olarak ortaya koymakta ve değerlendirmektedir.

Makalenin ikinci bölümünde bağımsız Hatay Devleti'nin kuruluşundan itibaren Türkiye-Hatay ilişkilerini ve Hatay Devleti Millet Meclisi'nin seçimlerden itibaren Atatürk önderliğinde Ankara tarafından nasıl şekillendirildiği gösterilmektedir. Hatay Devleti'nin kuruluşuna önderlik eden devlet adamlarının Hatay Devleti kurulduktan sonra Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Meclis Başkanlığı görevlerine getirilmesi ve Ankara'ya olan sadakat ve bağlılıkları anlatılmaktadır. Bağımsız Hatay Devleti'nin Ankara tarafından tamamıyla Türkiye'ye bağlı olacak şekilde Ankara'nın kontrolünde dizayn edilişi yine bu bölümde incelenmektedir. Hatay Devleti Meclisi ve Hükümet üyelerinin TBMM ve CHP ile alakaları, çıkarılan Türkiye

Cumhuriyeti'ne uyum yasaları ve bürokratik kararların Türkiye bağlantısı bu bölümün bir diğer konusu olmuştur.

Makalenin son bölümünde ise Hatay'daki Türk çoğunluğun siyasi organizasyonu olan, Meclis üyesi Türk vekillerin bağlı bulunduğu Hatay Halk Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi'nin organik ilişkisi ve benzerlikleri üzerinde durulmuş, Hatay Halk Partisi seçim beyannamesi ve yine Hatay Devleti Millet Meclisi'nde iktidarı elinde bulunduran Hatay Halk Partisi Hükümeti'nin hazırladığı program ile 1924 Anayasası ve 1935 CHP Programı arasındaki benzerliklere dair örnekler verilmiştir.

II. HATAY'IN BAĞIMSIZLIĞINA GİDEN SÜREÇ

Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesi uyarınca İtilaf Devletleri, güvenlik tehdidi algıladığı takdirde istedikleri stratejik bir noktayı işgal edebilme hakkını elinde bulundurmaktaydı (Soysal, 1983: 12). Mütareke imzalandıktan kısa bir süre sonra bu maddeye dayanarak Hatay bölgesi İngilizler tarafından işgal edilmiş (Atay, 1980: 150), daha sonra İngilizler bu bölgeyi Fransızlara bırakmışlardır (Duman, 2008: 8). Beyrut şehrinde bulunan Fransız Yüksek Komiserliği, İskenderun'u merkez sayan, Antakya ve Harim (Reyhaniye dahil)'i içine alan, Fransızların mandater yönetimini öngören "İskenderun Sancağı" idaresini kurmuştur (Tekin, 1993: 97). Fransızlar bölge idaresinin sorumlusu olarak Kilikya ve Suriye Yüksek Komiseri General Gouraud'yu tayin etmişlerdir (Pehlivanlı, 2001: 33).

Fransızlar, 11 Aralık 1918'de, İskenderun Sancağı'nı kuran protokolün öngördüğü sınırlara aykırı biçimde Dörtyol'u işgal etmiştir. Dörtyol'u işgal eden Fransız taburunun mensupları arasında "Doğu Lejyonu" isimli, daha önceden Antakya ve çevre ilçelerden ayrılmış Ermenilerden oluşan bir grup asker de bulunmaktaydı (Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, sayı: 33). Doğu Lejyonu askerleri işgal başladıktan sonra şehirler ve köylerde baskı ve şiddete başvurmuşlar, birçok kişiyi öldürmüşlerdir. Bölgedeki Osmanlı jandarma birlikleri Mondros Mütarekesi bahane edilerek şehir dışına çıkarılmış, bu birliklerin İngiltere'ye çektiği protesto telgrafları olumsuz cevaplanmıştır. Bu sırada Ermeni birlikleri katliam yapmaya başlamış, Özerli köyünü yağmalamışlardır. Özerli köyünün komşu köyü olan Karakese köyü sakinleri silahlanarak Fransız komutasındaki Ermeni birliklerine ateş açmışlar ve bir askeri öldürmüşlerdir. Daha sonra Ermeni birlikleri Karakese köyüne saldırmışlar ancak, Dörtyol'a çekilmek zorunda kalmışlardır. Karakese köylüleri tarafından Fransız komutasındaki Ermeni birliklerine sıkılan kurşun "milli mücadelenin ilk kurşunu" olarak Türk tarihine geçmiştir (Saral, 1996: 55-56).

28 Ocak 1920 tarihinde son Osmanlı Mebusan Meclisi Misak-ı Milli sınırlarını oybirliği ile kabul etmiştir. Mebusan Meclisi'nin kabul ettiği metin 6 maddeden müteşekkildir ve 1. maddede şu ifade yer almaktadır: "Arapça konuşan ancak, 30 Ekim 1918 Mondros

Mütarekesine göre düşman işgali altında kalan bölge halkının durumu, bunların hür olarak verecekleri oylara göre belirlenmelidir. Mütareke çizgisinin içinde ve dışında kalan bu yerlerin İslam ve soyca bir olan Osmanlı çokluğunun oturduğu bölgelerin hepsi, hüküm ve fiil bakımından, Anayurttan hiçbir sebeple ayrılmaz bir bütündür." Bu madde uyarınca Hatay ve çevresinin Türkiye'nin hakimiyet alanı dışında bırakılamayacağı Mebusan Meclisi tarafından tespit edilmiştir (Savcı, 2007: 21).

1921 yılında Türkiye ile Fransa arasında yapılan Ankara Anlaşması uyarınca İskenderun Sancağı'na özel bir statü verilmiştir. Anlaşmanın 7. maddesi bu bölgedeki Türklerin kültürlerini geliştirebilmeleri için her türlü faaliyeti göstermelerini ve Türkçenin serbest olmasını taahhüt altına almıştır (Soysal, 1983: 50-52). Bu anlaşmayla Misak-i Milli sınırları içerisinde görülen Hatay bölgesinin Türkiye sınırı içerisinde kalması amacına ulaşılamamış ancak özerk bir idarî hüviyete bürünmesi sağlanabilmiştir (Sökmen, 1978: 61). İskenderun Sancağı'nın Ankara Anlaşmasıyla tespit edilen bu özel durumu daha sonra Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını kolaylaştırmıştır (Savcı, 2007: 26). 1923 yılında Türkiye ile İtilaf Devletleri arasında yapılan Lozan Barış Antlaşması, Türkiye ile Fransa arasında gerçekleştirilen Ankara Anlaşması'nı tanımış ve öngördüğü koşulları teyit etmiştir (Bayur, 1973: 137).

Atatürk önderliğinde Türkiye'de uygulamaya konan yeniliklerin Hatay'da da dolaşıma sokulması çok erken tarihlerden itibaren Hatay Türklerinin gündemlerini oluşturmuştur. Örneğin Atatürk önderliğinde 25 Kasım 1925 tarihinde Şapka Kanunu çıkartılıp Türkiye'de fes, sarık gibi başlıkların yerine şapkanın kullanımı dolaşma sokulduktan sonra Hatay içerisindeki Türkler arasında da şapka kullanımı gitgide yaygınlaşmaya başlamıştır. Türkler arasında şapka giymenin yaygınlaşmasına tepki olarak Hatay içerisindeki Hıristiyan kesim fes giymeye başlamış, Fransız komiserliği şapka ile müracaatta bulunanların işlerini halletmek için şapka giymemelerini şart koşmuştur. Ancak Hatay Türkleri hızlı bir organizasyonla, dinen ve siyaseten muhalefet eden kesimlere karşı şapka kullanımını günde güne artırmışlardır. Buna benzer bir başka olay da 1 Kasım 1928 tarihinde Türkiye'de Latin alfabesini kabul etmesiyle alakalıdır. Türkiye'nin Kuran harflerini terk ederek Latin harflerini kullanmaya başlamasının ardından Hatay'da da bu yönde bir hareket olmuş, çıkarılan mecmuada Latin harfleri konu edinilmiş, Sarı Ziya isimli bir kişi Hatay Türklerine Latin harfleri öğretmiştir (Melek, 1986: 19-20). Görüldüğü üzere Hatay Türkleri sosyal yaşantılarını ve faaliyetlerini düzenlerken Türkiye ile tamamen paralel hareket etmektedir.

İskenderun Sancağı'nın Fransız idaresinde kalmasından memnun olmayan Türk ahali, Mersin, Adana, İstanbul gibi şehirlere göç etmeye başlamıştır, Sancak sınırı dahilinde meydana gelen kargaşalar ve şiddet olayları halk arasında huzursuzluğa yol açmıştır. Tayfur Sökmen ve beraberindekiler hem Hatay'dan göç eden kimseler için bir organizasyon teşkil etmesi hem de Hatay içerisinde bulunan Türk halkının haklarının savunulması adına "İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni" kurmuştur (Akçora, 2000: 337).

1926 yılında Fransa, İskenderun Sancağı'nda İskenderun Hükümeti'ni kurmuş ancak Suriye kanadından gelen tepkiler üzerine bu hükümetin ismini "Kuzey Suriye Hükümeti" olarak değiştirmiştir. Bölgede Türk etnisitesinin çoğunluğunu bozmak için nüfus politikaları uygulamış, bölgeye dışarıdan Ermeni kökenli topluluklar getirmiş, Sancak sınırını güneye doğru genişleterek Arap nüfusun yoğunluğunu artırmaya çalışmıştır (Eyicil, 1990: 290).

1930 yılında Türkiye ile Fransa arasında Dostluk, Uzlaştırma ve Hakem Anlaşması imzalanmış, Türkiye ile Fransa aralarındaki uyuşmazlıkları diplomatik yolla çözemediği takdirde bu uyuşmazlıkları Uluslararası Adalet Divanı'na götürme konusunda anlaşmışlardır. 1930 yılında meydan gelen bir diğer gelişme de Milletler Cemiyeti Mandalar Komisyonu'nun İskenderun Sancağı'nın özel statüsünü tanımasıdır. İskenderun Sancağı'nda işlerin görülmesi için Sancak sınırları içerisindeki üç seçim bölgesinde (Antakya, Kırıkhan ve İskenderun) etnik kökenlerin nüfus bakımından yoğunluğuna oranlanarak seçilecek 12 kişilik idare meclisi oluşturulması öngörülmüştür. Bu 12 vekilin toplamda dördünün Türk olması kararlaştırılmıştır (Melek, 1986: 16-19).

Fransa, Almanya tehdidinin artması ve Almanların Versay Anlaşması'nı ihlal ederek Ren Nehri'nin batısına geçmesi üzerine dikkatini buraya çevirmiş, Suriye'de durumu kontrol altında tutabileceği bir yapı bırakacak şekilde düzenleme yapmaya koyulmuştur (Sökmen, 1978: 5). Fransa, 1936 yılında Suriye'nin bağımsızlığını tanımış, İskenderun Sancağı'nın kontrolünü de Suriye'ye bırakmıştır. Bunun üzerine Türkiye'ye Fransa'ya Sancak'ın bağımsız olması gerektiğine dair bir nota vermiştir. Fransa, Türkiye'nin bu isteğini Ankara Anlaşması'nda öngörülmediğini iddia ederek geri çevirmiştir (Tekin, 1993: 165). Bu esnada Atatürk, Antakya ve İskenderun çevresinin isminin bugün andığımız şekilde Hatay olarak belirlenmesini ve İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin isminin "Hatay Hakimiyet (Erkinlik) Cemiyeti" olarak değiştirilmesini emretmiştir. Mersin, Hassa, Dörtyol ve Kilis'te bu cemiyetin şubelerinin açılması için görevlendirmelerde bulunmuştur (Akçora, 2000: 342).

Türkiye ile Fransa'nın Sancak konusunda anlaşamaması üzerine Fransa Türkiye'ye bu uyuşmazlığı Milletler Cemiyeti'ne taşıma önerisinde bulunmuş, Türkiye bu öneriyi kabul ederek Milletler Cemiyeti'ne konuyla alakalı bir muhtıra hazırlamıştır (Soysal, 1983: 533). Fransa zamanla Sancak'ın durumu konusunda Türkiye'ye yakın bir görüşü savunmaya başlamış, Milletler Cemiyeti tarafında Sancak'ta incelemelerde bulunarak rapor hazırlamak üzere görevlendirilen Sandler de raporunda Türkiye ile Fransa'nın görüşleri arasındaki uzlaşıya değinmiştir (Ayın Tarihi, 1937: 65). Milletler Cemiyeti Konseyi, Sancak'ın Suriye'den ayrı bir varlık teşekkül etmekle birlikte içişlerinde bağımsız hareket ederken dışişlerinde Suriye'ye bağlı olacağını, Sancak'ın Konsey kararlarına uyumunu denetlemek üzere bir Fransız delege atanacağını, Türkiye ve Fransa'nın Sancak'ın toprak bütünlüğünün garantörleri

olacağını, Sancak için Konsey tarafından Anayasa hazırlanacağını kararlaştırmıştır (Sökmen, 1978: 10).

29 Mayıs 1937 tarihinde Milletler Cemiyeti, görevli Sandler'in İskenderun Sancağı'na dair raporunu onaylamıştır. Raporun kabul edilmesiyle birlikte Türkiye ile Fransa arasında Sancak'ın durumu üzerinde varılan uzlaşmaya dair bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma İskenderun Sancağının Sınırları, Sancak Statüsü, Sancak Anayasası, Sancak'ın Toprak Bütünlüğünü Güvence Altına Alan Anlaşma ve Türkiye-Suriye Sınırının Güvence Altına Alınmasına İlişkin Anlaşma olarak adlandırılmaktadır (Savcı, 2007: 42). Anlaşmayla kurulan Sancak Devleti'nin nüfusunun %40'a yakınlık kısmını Türkler oluşturmakta, Türkleri %30 civarında nüfus oranıyla Aleviler takip etmektedir. Ermeni, Sünni Arap ve Rum-Ortodoks nüfus ise sırasıyla %11, %10 ve %9 civarında yoğunluğa sahiptir (Pehlivanlı vd., 2001: 82).

Sancak seçimlerinin hemen arifesinde Fransa'nın Sancak'ın seçim tüzüğünü değiştirmek ve Sancak'taki Alevileri Türklere karşı kışkırtmak gibi manipülasyonlara girişmesinin ardından Mustafa Kemal Atatürk, ilerleyen hastalığına rağmen Mersin'e gelmiş ve Ankara'daki yetkililere Fransa'ya iletmesi için şu notu göndermiştir: "Ecnebi sefirlere deyiniz ki Atatürk Mersin'dedir ve Hatay meselesi halledilene kadar Mersin'de kalacaktır. Bu kaçıncı müzakere, bu kaçıncı vaaddir?" (Nasuhioğlu, 1981: 8). Atatürk'ün kararlılığının üzerine Fransız ve İngiliz yetkililer Hatay konusunda Türkiye'nin şartlarını kabul etmek durumunda kalmışlardır. Binbaşı Collet Sancak'a temsilci olarak atanmıştır (Sökmen, 1978: 13). Bunun yanı sıra Abdurrahman Melek de Fransızların teklifiyle Hatay valiliğine getirilmiştir. Melek'in Fransızların teklifini kabul etmesi bölgenin önde gelen diğer Türkler, özellikle de Tayfur Sökmen tarafından tepkiyle karşılansa da Melek'in Antakya'ya Türk bir belediye başkanı ve kaymakam atamasıyla Melek ile Sökmen arasındaki tansiyon düşmüştür (Savcı, 2007: 52).

Sancak'ta seçimleri yapılmadan önce Fransa ile Türkiye'nin askeri heyetleri arasında da müzakereler gerçekleşmiş, 17-18 Aralık 1937 tarihinde Mareşal Fevzi Çakmak ile General Huntziger arasında akdedilen tutanak müzakere edilip yeni maddeler eklendikten sonra Türkiye ve Fransa Askeri ve Dostluk Anlaşması'nı kaleme almış, Hatay'da Türk askerinin varlığı tanınmış (Soysal, 1983: 539), akdin ertesi günü Şükrü Kanatlı komutasındaki Türk kuvvetleri Sancak'a girmiştir (Aslan, 1991: 147). Ayrıca Cevat Açıkalın Ankara tarafından Fransız temsilci Collet ile birlikte seçimlerin denetimini yürütmek ve Ankara'yı temsil etmek üzere görevlendirilmiştir. Açıkalın, Collet, Vali Melek, Abdulgani Türkmen ve her etnik gruptan birer temsilcinin katılımıyla seçim komisyonu oluşturulmuştur (Cumhuriyet, 1938). Meclisin toplam 40 vekilden oluşması öngörülmüş, Antakya'da 14 Türk, 7 Alevi, 1 Ermeni, 2 Rum ve Ortodoks, 2 Arap vekil, İskenderun'da 3 Türk, 2 Alevi, 1 Ermeni, 1 Rum ve Ortodoks vekil, Kırıkhan'da ise 5 Türk ve 2 Ermeni vekil seçilmesi kararlaştırılmıştır (Melek, 1986: 61). Bu rakamlara göre 40 vekilden 22'si Türk olacaktır.

III. BAĞIMSIZ HATAY DEVLETİ MİLLET MECLİSİ VE ANAYASASI'NIN OLUŞTURULMASI, ANKARA'NIN MECLİS VE ANAYASA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Hatay Devleti Millet Meclisi seçiminde Hatay Halk Partisi tarafından kimlerin aday gösterileceği konusunu görüşmek üzere dönemin Emniyet Genel Müdürü Şükrü Sökmensüer, Türkiye'nin Hatay yüksek temsilcisi Cevat Açıkalın, Tayfur Sökmen, Fethi Denli ve Abdurrahman Melek bir araya gelmişlerdir. Toplantıda Sökmensüer, Hatay Devlet Başkanlığı için Mustafa Kemal'in Tayfur Sökmen'i işaret ettiğini söylemiştir (Sökmen, 1978: 106). Meclis'e seçilecek olan Türk milletvekili sayısının iki katı aday gösterilmesi kararlaştırılmıştır, gösterilecek adaylar için aranan şartlar Türk olmaları ve Ankara Hükümeti'ne bağlılıklarıdır (Duman, 2008: 35). Görüldüğü üzere TBMM'ye veya Ankara'ya mugayir şekilde fevri hareket edebilecek herhangi birinin Hatay Devleti Millet Meclisi'ne Hatay Halk Partisi adayı olarak girebilmesine imkân yoktur.

Mebusluk adaylarının yanı sıra hükümette vazife alacak kimselerin adaylıkları da Ankara'nın direktifleri doğrultusunda belirlenmiştir. Tayfur Sökmen önce devlet başkanlığı görevini tecrübesiz olduğunu öne sürerek reddetse de Ankara'nın ısrarı sonrası kabul etmiştir (Soyak, 2006: 128).

Hatay Millet Meclisi, 2 Eylül 1938 tarihinde toplanmaya karar vermiş, toplanacakları bu ilk günü milli bayram ilan etmiş ve bugünün her yıl yurt genelinde kutlanması kararını almıştır (Ayın Tarihi, 1938: 70). Hatay Millet Meclisi ilk toplantılarını 2 Eylül 1938 gününde gerçekleştirmiş. Toplantılar için Gündüz Sineması tahsis edilmiştir. Meclis'in ilk oturumunu en yaşlı üye Hacı Mehmet Adalı açmış Abdulgani Türkmen'in Meclis Başkanı seçilmesinin ardından Adalı görevini Türkmen'e devretmiştir. Aynı gün Hatay Millet Meclisi 40 üyesinin oy birliğiyle Tayfur Sökmen'i devlet başkanlığına seçmiştir. Meclis'ten beş kişilik bir heyet oluşturulmuş ve bu heyet Sökmen'e devlet başkanı olduğunu tebliğ etmiştir (Tekin, 2002: 95-97; Melek, 1986: 65). Tayfur Sökmen kendisine yapılan bu tebliğin ardından milletvekillerine hitaben bir teşekkür konuşması yapmıştır. 5 Eylül 1938 tarihinde Tayfur Sökmen Abdurrahman Melek'i Başvekil tayin etmiş, Abdurrahman Melek Başvekillik görevinin yanı sıra Dahiliye, Hariciye ve Müdafaa vekili olarak atanmıştır. Cemil Yurtman Adliye, Cemal Bakı Maliye Vekili olmuş, Nafia ve Ziraat Vekili Kemal Alpar, Maarif, Sıhhat ve Kültür Vekili Ahmet Faik Türkmen olmuştur (Tekin, 2010: 381).

Hatay Devlet Başkanı Sökmen, TBMM'nin beşinci döneminde, 1935 yılında Atatürk'ün isteğiyle Antalya milletvekilliği yapmıştır. Meclis'te Arzuhal Encümenliği görevini yerine getirmesinin yanı sıra İskenderun Sancağı'nın mülki durumu ve Türkiye-Suriye hududunun belirlenmesi konularında TBMM'de söz alarak konuşmalar yapmış ayrıca İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Atatürk'ün emriyle Hatay Hakimiyet (Erkinlik) Cemiyeti ismini alarak gösterdiği faaliyetlerin başında bulunmuştur (Tekin, 2002: 58-70). Tayfur Sökmen'in Hatay Devleti'ne başkanlık ederken TBMM tecrübelerine dayanarak hareket

etmemesi oldukça düşük bir ihtimaldir. Tayfur Sökmen'in TBMM mebusluğu altıncı, yedinci ve sekizinci dönemde de devam etmiştir, aile ve akrabalarından birçok kişi TBMM'nin kuruluşundan itibaren milletvekilliği yapmışlardır. Abdullah Mursaloğlu, Şemsettin Mursaloğlu, İnayet Şevki Mursaloğlu, Budak Mursaloğlu, Reşad Mursaloğlu, Mustafa Murat Sökmenoğlu gibi yakın akrabaları Hatay milletvekili olmuşlar, Şemsettin Mursaloğlu dışındaki isimler CHP geleneğine bağlı kalmışlardır (Şaylan, 1983: 673-2729).

Henüz Hatay Devleti Türkiye'ye ilhak olmamışken TBMM'de vekillik görevi almış isimlerden bir diğeri Hatay Devleti Başvekili Abdurrahman Melek'tir. 1937 yılında Hatay Hakimiyet Cemiyeti İstanbul şubesi başkanlığı da yapan Melek, 1939 yılında, Hatay Devleti Başvekillik görevi devam ederken, TBMM'nin altıncı yasama döneminde Gaziantep'ten milletvekili adayı olmuş ve Meclis'e seçilmiştir. Melek yedinci, sekizinci ve dokuzuncu dönemlerde de TBMM'ye seçilmiş, diğer ikisinde Gaziantep vekilliği yürütürken dokuzuncu ve son döneminde Hatay'dan aday olarak Hatay milletvekili olmuştur (Öztürk, 1998: 456). Devlet Başkanı ve Başvekili aynı zamanda TBMM üyesi olan bir Hatay Devleti Meclisi ve devlet teşkilatının TBMM etkisi dışında hareket etmesi söz konusu değildir.

Hatay Devleti Millet Meclisi Başkanı Abdulgani Türkmen, milletvekili seçilmeden önce 1938 yılının Ağustos ayına kadar Hatay Halk Partisi başkanlığı vazifesini de yürütmüştür. Hatay'ın Anavatana katılmasının ardından TBMM'nin altıncı, yedinci ve sekizinci dönemlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nden Hatay milletvekilliğine seçilmiştir (Duman, 2008: 98). Hatay Halk Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında, Hatay Millet Meclisi ile TBMM arasında devamlılık, geçişkenlik ve paralellik mevcuttur.

Meclisin bir içtüzüğünün bulunmayışı müzakerelerin ne şekilde yürüyeceği ve meclis komisyonlarının nasıl oluşturulacağı konusunda bir muğlaklık yaşanması sonucunu doğurmuştur. Meclis üyelerinden daha önce Suriye'de devlet başkanlığı görevi yürütmüş olan Suphi Bereket meclis işleyişine dair öneri getirmek üzere söz almış ve Suriye'de ihtisas komisyonlarını nasıl oluşturduklarını ve meclis müzakerelerini nasıl gerçekleştirdiklerini anlatmıştır. Bereket'in konuşmasının ardından söz alan Türk Milletvekili Hamdi Selçuk Bereket'e şöyle tepki göstermiştir: "Biz burada Suriye'den ayrı bir Türk devleti kurduk. Eğer usul ve kaidelerden bahsedilecekse burada sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi usullerinden ve müzakere şekillerinden bahsedilebilir. Burada Türkiye'den ve Türk kanunlarından başka bir kanun ve usulden bahsedilemez. Bizim devletimizin teşekkül mahiyeti bunu emreder. Sayın arkadaşımızın iyi niyetini anlıyorum. Fakat bundan sonra Suriye ve oradaki usullerden bahsetmemelerini rica ederim" (Selçuk, 1971: 124).

Görüldüğü üzere özellikle Hatay Devleti Millet Meclisi'ndeki Türk vekiller parametre olarak sadece TBMM'yi örnek almakta, TBMM, Hatay Millet Meclisi'ne usul ve yöntemler konusunda referans teşkil etmektedir. Selçuk "...Bizim devletimizin mahiyeti bunu emreder." diyerek Hatay Cumhuriyeti'nin Türkiye'nin bir uydusu şeklinde teşkilatlandığının ipucunu

vermektedir. Hatay Meclisi içtüzüğü TBMM içtüzüğü esas alınarak hazırlanmış, 14 Kasım 1938 günü görüşülmüş, 17 Kasım'da Meclis tarafından kabul edilmiştir (Tekin, 2009: 16).

6 Eylül günü Hatay Bayrağı Kanunu Hatay Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Bayrağın şeklen ay yıldızlı kırmızı beyaz Türkiye Cumhuriyeti bayrağından tek farkı üzerindeki yıldızın iç renginin kırmızı olmasıdır. Hatay Cumhuriyeti bayrağı 7 Eylül günü meclis binası önünde göndere çekilmiştir (Cumhuriyet, 1938). 6 Eylül'de kurulan hükümet Meclis'ten güvenoyu almış, yeni Hatay Devleti Anayasası kabul edilmiştir. Kabul edilen Anayasa, Milletler Cemiyeti'nin Sancak statüsü için hazırladığı Anayasaya benzer bir içeriğe sahiptir (Savcı, 2007: 66). Anayasanın birinci maddesi uyarınca Sancak ismi Hatay olarak değiştirilmiş bunun yanı sıra yönetim şekli Cumhuriyet olarak belirlenmiştir. Anayasanın ikinci maddesi Hatay Cumhuriyeti'nin başkentinin Antakya olduğunu söylemekte, üçüncü madde ise Hatay'ın ırk ve mezhep ayrımı gözetmeksizin bir bütün olduğunu içermektedir.

Hatay Devleti Anayasası, henüz Hatay Devleti kurulmadan, Cenevre'de Türkiye heyeti ile Hatay Türklerinin müzakereleri neticesinde oluşturulmuştur. Türkiye heyeti, Numan Menemencioğlu, Necmettin Sadık, Etem Menemenlioğlu ve Ali Fuad Başgil'den oluşmaktaydı. Cenevre dönüşü Cumhuriyet Gazetesi'nin sorularını yanıtlayan Numan Menemencioğlu: "Hatay Anayasası'nda Türkiye Cumhuriyeti Teşkilat-ı Esasi'si içeriği aynen yer alacaktır. Yalnızca Meclis teşkilatında farklılıklar olacaktır" beyanatında bulunmuştur (Cumhuriyet, 1937). Henüz erken bir tarihte, henüz Hatay Millet Meclisi oluşmadan Türkiye heyeti, Hatay Meclisi'nin Türkiye Cumhuriyeti çizgisinde kurulacağının haberini vermiştir.

Hatay Devleti Millet Meclisi ve hükümetinin teşekkülünden sonra kabul edilen Hatay Anayasası her ne kadar Milletler Cemiyeti'nin öngördüğü Anayasa ile benzerlikler taşısa da Hatay'ın Türkiye'ye entegrasyonunun zeminini hazırlamıştır. Anayasa maddeleri Cumhuriyet idaresinin yapısına uygun olarak tasarlanmış, laiklik temel alınmış, hem Hatay Devleti'nin Türkiye'ye iltihakına zemin hazırlamış hem de Hatay halkının Türkiye Cumhuriyeti'ne adaptasyonunu hızlı biçimde sağlaması amaçlanmıştır (Ayın Tarihi, 1938: 75-77).

Hatay Devleti Millet Meclisi, devlet teşkilatını meydana getirip, gerekli düzenlemeleri tamamlamasını ardından tıpkı TBMM gibi 1 Kasım'da toplanmak üzere ara vermiştir (Savcı, 2007: 70). Meclis'in tatil-toplanma tarihlerinde dahi TBMM'yi örnek alması hem bir bağlılık ilanı hem de bir entegrasyon hazırlığıdır.

Hatay Devleti Millet Meclisi'nin tamamen TBMM'yi rehber edinerek çalıştığının bir örneği de 16 Şubat 1939 tarihinde görülmüştür. Bu tarihte Hatay Devleti Millet Meclisi "Anavatan Kanunlarının Hatay Kanunu Olarak Aynen Kabul Edilmesi" teklifini görüşmüştür. Bu kanun teklifinden "anavatan" kelimesinden kasıt Türkiye'dir. Hatay Meclisi'nin niyeti ortadadır. 11 milletvekili bu teklifin görüşülmesinde söz almıştır. Söz alan vekillerden olan Hamdi Selçuk, Bekir Sıtkı Kunt, Vedi Karabay, İsa Kazancı, Abbas Ülkü gibi isimler konuşmalarında fikriyat bakımından Anavatandan ayrı olmayan Hatay'ın kanunlar bakımından ayrı

olmasının düşünülemeyeceğini vurgulamışlardır. Bu kanun teklifi Hatay Meclisi'nde alkışlarla kabul edilmiştir. Yine Hatay sınırları içerisinde Aşar Vergisi bu kanun uyarınca kalkmıştır (Tekin, 1993: 229; Ayın Tarihi, 1939: 63; Cumhuriyet, 1939). Meclisin şaşkınlık yaratacak bir karar almadığını Kolonel Collet, Hatay ve Havas Ajanslarına 21 Şubat 1939 günü verdiği beyanatta şu sözlerle açıklamaktadır: "Hatay Millet Meclisi'nin Türkiye Cumhuriyeti Kanunları'nı aynen kabul etmesi istiğrapla (garipsemeyle) karşılanacak bir şey değildir. Tamamıyla müstakil olan Hatay Devleti'nde Türkler kati bir ekseriyet teşkil ederler. Türkiye'de Kemalizm rejiminin uzun seneler tatbik ve tecrübe ettiği kanunların Türk ekseriyetiyle meskûn olan Hatay'da aynen kabulünden daha tabii bir şey olamaz."

28 Şubat 1939 tarihinde Hatay Maliye Nezareti Hatay Devleti içerisinde maaşların Türk parası cinsinden ödenmesi konusunda karar almıştır (Tekin, 1993: 230). Böylelikle Hatay ile Türkiye arasında para birimi açısından da bir ayrılık kalmamıştır.

Hatay'ın anavatana katılması yaklaştıkça TBMM ile Hatay arasındaki mesafe de gitgide azalmıştır. 1939 yılında Türkiye'de yapılacak seçimler için Hatay Devlet Başkanı Tayfur Sökmen Antalya'dan, Hatay Başvekili Abdurrahman Melek ise Gaziantep'ten CHP adına milletvekili adayı gösterilmişlerdir. 26 Mart günü bu iki isim kendi bölgelerinden milletvekili seçilmiş ve TBMM üyesi olmuşlardır (Tekin, 1993: 230). Hatay Devlet Başkanı Tayfur Sökmen Bey konuyla alakalı olarak "Ben Hatay'da Atatürk'ün ve Milli Şef İnönü'nün yüksek iradelerini tatbik eden bir memurum." cümlesini sarf etmiştir (Cumhuriyet, 1939). Hatay Devleti bürokrasisinin tepesindeki iki ismin TBMM ve CHP ile bu denli yakınlık içerisinde olması şüphesiz Hatay'ın Türkiye'ye ilhakını kolaylaştırmıştır. Tayfur Sökmen'in beyanı Hatay'da Ankara'nın bilgisi, isteği ve iradesi dışında inisiyatif alınmadığının, Hatay Devlet teşkilatı ve Meclisi'nin Ankara'nın yönlendirmeyle teşekkül ettiğinin ispatı niteliğindedir.

Hatay Millet Meclisi, Türkiye ile entegrasyonunu en kısa sürede sağlayabilmek adına para biriminden bayramlara kadar oldukça geniş yelpazede çalışmalar yapmıştır. 2 Nisan'da Sümerbank Hatay'da yerli pazarı açma kararı almış, Hatay Meclisi ise 6 Nisan 1939'da Türkiye İcra ve İflas Kanunu'nu aynen kabul etmiştir (Mursaloğlu, 2003: 86-90). 29 Nisan 1939 tarihinde Hatay Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti'nde kutlanan dini ve milli bayramlara dair bir kanun çıkarmıştır. Çıkarılan kanun uyarınca Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Gençlik ve Spor Bayramı, Zafer Bayramı ve Cumhuriyet Bayramı, dini bayramlar ve yılbaşı tatili ile birlikte Hatay Millet Meclisi tarafından aynen kabul edilmiştir (Hatay Resmi Gazete, 1939).

1939 yılının Haziran ayında artık Hatay tam anlamıyla Türkiye ile bütünleşmenin adımlarını atmaktaydı. 1 Haziran'da Payas'ta bulunan Türk-Hatay hudut gümrüğünün kaldırılması kararlaştırılmış, 17 Haziran'da ise Türkiye ile Hatay aralarındaki bütün hudut muamelelerinin kaldırılması konusunda anlaşmıştır (Cumhuriyet 1939). Bu karardan bir gün önce,

16 Nisan'da TBMM Türkiye ile Hatay arasında iktisadî ve idarî tüm sınırların kaldırılması kararı almıştır (Melek, 1986: 83).

23 Haziran 1939 tarihinde Türkiye ile Fransa arasında "Hatay'ın Türkiye'ye İadesine Dair Anlaşma" imzalanmış, 30 Haziran'da Hatay Millet Meclisi'nde meclisin dağıtılması kararı alınmıştır. 9 Temmuz'da Hatay kanunları TBMM'de kabul edilmiştir. Böylelikle Hatay Türkiye topraklarına katılmış ve Türkiye'nin 63. ili olmuştur (Mursaloğlu, 2003: 106-123).

IV. HATAY HALK PARTİSİ BEYANNAMESİ, HÜKÜMET PROGRAMI VE CHP ETKİSİ

Türkiye'de yaşayan Hataylılar, Hatay Erkinlik Cemiyeti vasıtasıyla organize olabilmişler, etkin bir güç teşkil etmişlerdir. İskenderun Sancağı'nda yaşayan Türklerin siyasi temsil ve organizasyon eksikliği ve Hatay halkının manipüle edilme ihtimalini gözeten Abdulgani Türkmen ve Vedi Karabay önderliğinde nüfuz sahibi kimseler 1937 yılında Hatay Halk Partisi'ni kurmaya karar vermişlerdir. Abdulgani Türkmen parti başkanlığı, Vedi Karabay da umumi katiplik görevini üstlenmişler, görüşmeler ve istişarelerle partiyi meydana getirmişlerdir. Abdurrahman Melek partinin ilk kurulduğu esnada sembolik bir teşekkül halinde kaldığını ve asıl organizasyonu oluşturdukları komitenin yürüttüğünü söylemektedir (Melek, 1986: 22). Halk Partisi teşkilatı bağımsız Hatay Devleti'nin kurulması kararının ardından Meclis'in oluşturulması için başlayan seçim çalışmalarında etkinliğini artırmıştır. Hatay Millet Meclisi'nde çoğunluğu oluşturacak olan Türk cemaati üyelerinin adaylıkları ve siyasi organizasyonları Ankara kontrolünde ve Hatay Halk Partisi bünyesinde organize edilmiştir.

Hatay Halk Partisi'nin seçim öncesi çalışmaları, Abdulgani Türkmen önderliğinde ilerlemiş, Türkiye'den *"fevkalade murahhas"* olarak gelen Cevat Açıkalın Ankara ile Hatay Halk Partisi'nin diyaloğunu sağlamıştır. Hatay'da yaşanan gelişmeler Açıkalın vasıtasıyla Ankara'ya iletilmiş, Ankara'dan gelen direktifler de yine Açıkalın vasıtasıyla Melek'e tebliğ edilmiştir. Hatay Millet Meclisi mebus seçimi için gösterilecek adayları da Ankara'nın talimatıyla Cevat Açıkalın tebliğ etmiştir. Açıkalın seçimlerin ardından Tayfur Sökmen'in Cumhurbaşkanı, Abdurrahman Melek'in Başvekil ve Abdulgani Türkmen'in Meclis Başkanı olacağını da bildirmiştir (Melek, 1986: 60-62). Görüldüğü üzere Hatay Halk Partisi Ankara Hükümeti'nin emriyle hareket etmekte, menfi hiçbir karar almamaktadır. Hatay Devleti Ankara tarafından şekillendirilmektedir.

Mustafa Kemal'in emriyle İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ismi değiştirilip Hatay Hakimiyet (Erkinlik) Cemiyeti olan teşkilat, Hatay'ın Türkiye'ye katılması için Hatay Halk Partisi ile birlikte çalışmalarını yürütmüştür (Tekin, 1994: 2-11). Hatay Devleti Millet Meclisi üyelerinin çoğunluğu Hatay Hakimiyet Cemiyeti mensubu ve yirmi iki vekilin on beşinden fazlası Hatay Halk Partisi'ne üyedir. Hatay Hükümeti'nin Kemalist bir politika izleyeceği daha Meclis'in ilk günü yapılan konuşmalarda belli olmuş, vekiller Türkiye'ye katılma niyetlerini belli etmişlerdir (Konuralp, 1970: 163-176).

Hatay Devleti Başkanı Sökmen ve Başvekili Melek'in yanı sıra hükümet üyeleri de gerek TBMM ile gerekse de Cumhuriyet Halk Partisi ile temas halinde olan isimlerdir. Hatay Devleti Nafia ve Ziraat Vekilliği görevine getirilen Mustafa Kemalettin Alpar 1929 yılında CHP'nin Kadıköy Caferağa Ocağı'na üye olmuş, sonrasında tayini Eskişehir'e çıktığı için partide faal görev almasa da CHP ile temasını sürdürmüştür. Hatay Devleti Maliye İktisat ve Gümrük Vekili Cemal Baki, CHP ve Halkevi üyesi olmasının yanı sıra CHP Parti Veznedarı olarak çalışmıştır. Hatay Devleti Maarif ve Sıhhat Vekili Ahmet Faik Türkmen de 1932 yılında CHP'ye üye olmuş, 1937 yılında Hatay'a gelerek Hatay Halk Partisi'ne katılmıştır. Hatay Devleti Adliye Vekili Cemil Orhan Yurtman da 1932 yılında CHP saflarına katılmış, 1938 yılında Hatay'a gelerek Hatay Halk Partisi içinde yer almıştır. Hatay'ın Türkiye'ye ilhakının ardından Hatay milletvekilliği için Cumhuriyet Halk Partisi'nden aday adayı olmuştur (Duman, 2008: 99-102).

Hatay Devleti Millet Meclisi üyesi ve Hatay Halk Partisi Başkanı Ö. Cevat Abalı, aynı zamanda CHP delegeliği görevini de yürütmüştür. CHP Kongresi'nde Hatay murahhası olarak görev yapmış olan Abalı, Hatay'ın Türkiye'ye katılmasının ardından Hatay bölgesinden milletvekili adayı da olmuştur (Duman, 2008: 63). Cevat Adalı, Cumhuriyet Gazetesi sahibi ve baş yazarı Yunus Nadi'nin yeğenidir (Konuralp, 1970: 33). TBMM'nin ilk döneminde (1920-1923) dahi vekillik yürütmüş, Kemalist ideolojinin ve TBMM'nin yayın organı hüviyetindeki Cumhuriyet Gazetesi'ni çıkarmış bir isim olan Cevat Abalı'nın kendisinin de CHP ile olan organik bağı Hatay Halk Partisi'nin CHP bağlantısına bir örnek teşkil etmektedir.

Bir başka Hatay Millet Meclisi üyesi Bahri Bahadırlı da önce Hatay Halk Partisi üyeliği yapıp Hatay'ın Türkiye'ye katılmasının ardından CHP saflarına geçenlerdendir. Bahadırlı, önce bir süre Reyhaniye'de Halk Partisi Katipliği görevini yürütmüş, Hatay Devleti Millet Meclisi mebusluk seçimlerinde Kırıkhan Türk Cemaati vekili seçilmiştir (Göztepe, 1942: 10). Bahadırlı Hatay'ın Türkiye'nin 63. vilayeti olmasının ardından uzun süre CHP Hatay il başkanlığı vazifesi yapmıştır. Bahri Bahadırlı aynı zamanda birinci dönem TBMM milletvekili olarak Meclis'te yer almıştır. Görüldüğü üzere Hatay Halk Partisi adeta CHP'nin Hatay Devleti bürosu gibi çalışmış ve Hatay'ın Türkiye'ye bağlanmasıyla birlikte üyeleri CHP kademelerinde görev almaya başlanmıştır. İskenderun Türk Milletvekili Hamdi Selçuk'un ilhakın ardından Ekim 1939'da yapılan seçimlerle birlikte TBMM'de Hatay'ı temsilen vazife alması bunun açık bir örneğidir. Hamdi Selçuk, Hatay milletvekili adaylığının kabulü için Cumhuriyet Halk Partisi Sekreterliği'ne gönderdiği mektupta Hatay'ın Anavatana katılması için gösterdiği gayretlerden bahsettikten sonra 22.11.1939 Tarih ve 1168 Sayılı TBMM Azasının Tercüme-i Hal Kâğıdı Örneği'nde: "Milletimizin kurtuluş, medeni ilerleyiş ve yükseliş savaşında rehberliğini yapan Cumhuriyet Halk Partisi'nin heyecanlı bir neferiyim." ifadesini kullanmıştır. CHP, Hatay Meclisi'ndeki Türk vekiller için bir idealin teşkilatlanmış halini ifade etmektedir.

Bunun yanı sıra Hatay Millet Meclisi üyelerinin kendileri olmasa da aileleri vasıtasıyla CHP geleneğinin sürdürüldüğü de görülmektedir. Örneğin Hatay Millet Meclisi ikinci reisi Zeynel Abidin Cilli, Hatay'ın Türkiye'ye ilhakının ardından CHP adayı olarak Samandağ Belediye Başkanlığı vazifesini yürütmüştür (Selçuk, 1971: 119). Kardeşi Abdullah Cilli 1946 seçimlerinde CHP'den aday gösterilerek Hatay milletvekili olmuştur. Abdullah Cilli 1950 seçimlerinde bir dönem daha seçilmiş, milletvekilliği vazifesi yürütmüştür (Öztürk, 1998: 455-457). Yine Hatay Millet Meclisi üyesi Hacı Mustafa Fansa'nın oğlu Hüseyin Fansa CHP adayı olarak girdiği seçimleri kazanarak iki dönem Hacıpaşa Belediye Başkanlığı yapmıştır. Bir diğer Hatay Millet Meclisi mebusu İbrahim İnal, 1954 yılı CHP büyük kongresinde Hatay'ı temsilen bulunmuştur. Hatay Millet Meclisi mebusu Mehmet Kâmil Sönmez de ilhakın ardından 1945 yılında Altınözü ilçesinin ilk belediye başkanı olmuştur (Duman, 2008: 74-81).

Hatay Halk Partisi, bağımsız Hatay Devleti teşekkül ettikten sonra pasif bir görüntü çizmeye başlamıştır. Bunun üzerine Ankara'dan Hatay Halk Partisi'ni organize etme vazifesiyle görevlendirilen Rahmi Apak ile Hatay Halk Partisi bazı müzakerelerde bulunmuş, Hatay Halk Partisi'ni ilga ederek Cumhuriyet Halk Partisi'nin kurulmasını kararlaştırmışlardır (Melek, 1986: 83). Atatürk'ün önderlik ettiği Cumhuriyet Halk Partisi önce Halk Fırkası olarak kurulmuş, 1924 yılında Cumhuriyet Hak Fırkası ismini almış 1935 yılında ise ismi Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur. Bu vakada da görüldüğü Hatay üzerinde CHP etkisi isimden başlamaktadır.

Hatay Halk Partisi beyannamesi ile Hükümet Programı birbirine oldukça benzer maddeler içermektedir. Örneğin beyannamenin beyannamenin beşinci maddesinde vurgulanan "komşu milletlerle sükûn ve huzur içinde dostluk ilişkileri tesis etme" vurgusu programın dördüncü maddesinde de yer almaktadır. Yine her iki metnin sunumunda da Atatürk'e övgü sözcükleriyle birlik Atatürk'ün ideolojisine (Kemalizm'e) bağlılık vurgusu yapılmaktadır. Ankara Hükümeti'ne dolayısıyla TBMM'ye birçok atıfta bulunan beyanname, içerisindeki maddeler açısından gerek 1924 Anayasası'ndan gerekse 1935 CHP programından etkilendiği gözlenmiştir.

Beyanname, Hatay halkına hitapla başlamakta, Türkiye Hükümeti'nin Hatay'a verdiği önemden bahsetmekte ve Fransa Devleti'ne teşekkür etmektedir. Partinin Türkiye'ye ve Atatürk'e olan bağlılığı beyannamenin vurguladığı bir başka husustur. Beyannamenin devamında Hatay Halk Partisi, Hatay'ın bağımsızlığına kavuşmasıyla birlikte üzerlerine düşen mesuliyetin daha da ağırlaştığını söylemekte ve Hatay Halk Partisi'nin bu mesuliyetleri gururla yerine getireceğinin teminatını vermektedir. Beyanname Hatay Halk Partisi'nin izleyeceği politikaların genel çerçevesini çizen 11 maddelik bir programı içermektedir. Birinci maddede uluslararası hukuka riayet, ikinci maddede kanun önünde eşitlik, üçüncü maddede mahalli idarelere verilecek yetki genişliği konuları işlenmektedir. Dördüncü madde Hatay Halk Partisi'nin Atatürk ilkelerine "devletçilik" ilkesini dışarıda bırakacak şekilde bağlılığını

ilan etmektedir. Beyannamenin 5. maddesi asayişin taviz göstermeksizin sağlanacağını taahhüt etmektedir. Altıncı madde Hatay Halk Partisi'nin ekonomi anlayışını yansıtmakta dar bütçeyle etkin çalışma, işçi, çiftçi ve esnafın çıkarlarının gözetilmesi prensiplerini kapsamaktadır. Programın diğer maddeleri ulaşım, sağlık, vergide adalet, etkin bir sulama sistemi, çiftçinin desteklenmesi için Ziraat Bankası'nın kurulması, bütün kademelerde eğitim kurumlarının kurulması, kültürel zenginliklerin ortaya çıkarılarak Hatay turizminin canlandırılması gibi konuları içermektedir (Melek, 1986: 62-64).

Hatay Hükümeti programı ise Hatay Millet Meclisi Başkanı Abdulgani Türkmen tarafından Meclis üyelerine okunarak ilan edilmiştir. Türkmen, hükümet programını okuduğu beyanatına milletvekillerine üzerlerinde büyük bir sorumluluk olduğunu hatırlatarak başlamış, tıpkı Atatürk ve arkadaşlarının azmiyle çalışmaları gerektiğinden bahsetmiştir. Hatay Hükümeti programının ruhu ve esasının Kemalizm rejimi ve gerekliliklerinden hareketle şekillendiğini söyleyip 15 maddeden oluşan program maddelerini okumuştur. Programda, uluslararası hukuka riayet taahhüdüyle başlamakta, ardından emniyet ve güvenlik için bir inzibat teşkilatı kurulması gerekliliğinden bahsedilmektedir. Program, ayrım gözetmeksizin vatandaşların eşitliğinden bahsettikten sonra Hatay'ın komşu devletlerle iyi ilişkiler geliştirme politikası güdeceğini söylemektedir. Sağlam bir iktisadî yapı oluşturmak adına başka devletlerle ticari anlaşmalara gidileceği, halk sağlığının korunacağı ve nüfus artırıcı politikalar izleneceği, hak ve adaleti sağlayıcı bir Adliye teşkilatının kurulacağı ve işçi haklarının korunacağı programının diğer maddeleridir. Dar bütçenin etkin kullanılması, üreticiyi korumak, milli geliri artırmak, vergide adaleti sağlamak programın üzerinde durduğu bir başka konudur. Programın 11. maddesinden 14. maddesine kadar ticaretin, tarımın ve madenciliğin, ülke turizminin geliştirilmesi ve eski eserlerin meydana çıkarılması, yollar ve limanlar yapılması, bataklıların kurutularak tarım alanı haline getirilmesi üzerinde durulmuştur. Programın son maddesi ise Hatay Hükümeti'nin geçmişi unutarak Hatay'ın menfaatleri aleyhine çalışanların hezimete uğratılarak tarihe gömüldüğünü söylemektedir. Türkmen, maddeleri okuduktan sonra Hatay Hükümeti'nin program maddelerini tatbik edeceğini söyleyerek konuşmasını sonlandırmıştır (Tekin, 2009: 44-45).

Beyannamenin ikinci maddesi, kanunlar karşısında fertlere, ailelere ve cemaatlere imtiyaz tanınmayacağından bahsetmektedir. Programın üçüncü maddesi de bu içeriktedir. 1924 Anayasası'nın Yargı bölümünde yer alan 69. madde, beyannamenin bu maddesiyle paralellik göstermektedir. Anayasanın 69. maddesinde: "Türkler kanun önünde eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır." ifadesi yer almaktadır (1924 Anayasası). Beyannamenin kanun önünde eşitliğe ve ayrılık karşıtlığına dayanan 2. maddesine 1924 Anayasası'nın kaynaklık ettiği açıkça gözükmektedir.

Beyannamenin 4. maddesi, cumhuriyetçilik, halkçılık, laiklik, kültürel milliyetçilik ve inkılapçılık prensiplerinin devlet idaresinin ana prensipleri olacağından bahsetmektedir. Bu

kısım Hükümet Programı'na alınmamıştır. Bilindiği üzere bu kavramlar doğrudan doğruya Mustafa Kemal Atatürk vasıtasıyla CHP tarafından devlet yönetiminin temel ilkeleri addedilmiştir. 1924 Anayasası'nın 2. maddesi de bu ilkelere yer vermiş, "Türkiye Devleti, cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, laik ve devrimcidir." ifadesi bu anayasada yer almıştır (1924 Anayasası). Yine 1935 CHP programının 5. maddesi, Cumhuriyet Halk Partisi'ni "Cumhuriyetçi, Halkçı, Ulusçu, Devletçi, Laik ve Devrimci" olarak nitelendirmektedir (CHP Programı, 1935: 6). Hatay Halk Partisi beyannamesi yalnızca devletçilik prensibini saf dışı bırakmıştır. Bunu sebebi Hatay Halk Partisi mensuplarının Hatay Devleti'nin Türkiye'ye iltihakını istemeleridir.

Hem Halk Partisi Beyannamesi'nde hem de Hükümet Programı'nda yer alan turizmi geliştirme vurgusu, CHP 1935 yılı programında da yer alan başka bir husustur. CHP programının 22. maddesi "Turizmi Türk yurdunu tanıtıp sevdirici ve Türkiye ekonomisine fayda verici bir konu sayarız." ifadesi yer almaktadır (CHP Programı, 1935: 23). Hatay Halk Partisi doğrudan turizm kelimesini kullanmamışsa da "...sevgili yurdumuzu bir seyyah ülkesi haline getirmek." ifadesinden kastın turizm olduğu açıktır.

1935 yılı CHP programında yer alan nüfus artırma politikası vurgusu Hatay Devleti Hükümet Programına da yansımıştır. CHP programında "Nüfusu artırma prensibimizi taplarken (saptarken), yurt dışından gelecek Türklere imkân olan her yardımı ve kolaylığı göstereceğiz." denmektedir (CHP Programı, 1935: 48). Görüldüğü üzere 1935 Türkiye'sinde dışarıdan göç almak dahi bir nüfus artırma politikası aracıdır. Hatay Hükümet Programı'nın 6. maddesi de nüfusu artırma gayesinden bahsetmekte bunun için uygulanacak yöntemin halk sağlığının fenni ve medeni vasıtalarla ıslahı olduğu açıklanmaktadır.

Beyannamenin 5. maddesinde ve programın dördüncü maddesinde işlenen "Komşu milletlerle sükûn ve huzur içinde dostluk münasebatımızı en yüksek derecelere çıkarmak başlıca işlerimizden biri olacaktır" ifadesi yer almaktadır. Mustafa Kemal'in 1930 yılında dile getirdiği "Komşuları ile ve bütün devletler ile iyi geçinmek Türk siyasetinin esasıdır" (Aslan ve Unan, 1989: 57) sözüyle bağlantısı açıkça gözükmektedir. Tüm bu örnekler hem Hatay Halk Partisi'nin hem de Hatay Devleti Hükümeti'nin CHP'den, Kemalist ideolojiden, Türk inkılabından ne derece etkilendiğini açıkça göstermiştir.

V. SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve Lozan Anlaşması'nın imzalanmasının ardından Türkiye'ye ilhakı mümkün olmayan İskenderun Sancağı'nın Anavatana katılabilmesi için hem Hatay Türkleri hem de Türkiye Cumhuriyeti büyük bir çaba sarf etmiştir. Başta Mustafa Kemal olmak üzere Türkiye'nin Hatay'a olan alakası bir gün dahi kaybolmamıştır. Hatay da bu alakaya karşılık vermiş, henüz Türkiye sınırları içerisinde değilken dahi, bölgede yaşayan Türkler Türkiye'nin bir vilayetinde yaşıyormuş gibi hareket etmiş, Türkiye'de meydana gelen

gelişmeleri an be an takip ederek uyum sağlamaya çalışmışlardır. Ankara'nın Hatay'ı ve bölgedeki Türkleri, Hatay Türklerinin de TBMM'yi ve Türkiye'nin modernizasyonu böylesine yakından takip etmesi, hem Hatay'ın Türkiye'ye katılma kararı alabilmesini sağlamış hem de takribi olarak yirmi yıl sonra Türkiye vilayeti olabilen Hatay'ın entegrasyon problemi yaşamaması sonucunu doğurmuştur.

Hatay meselesinde başından beri sabırlı ve ilkeli bir politika izleyen Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na giden süreçte Fransa'nın dikkatini Avrupa'ya yönelterek güneyimizde etkinliğini yitirmesi üzerine Hatay'ın bağımsızlığı talebini daha güçlü şekilde dillendirmeye başlamış ve netice almıştır. Fransa'ya Hatay'ın bağımsızlığının kabul ettirilmesinin ardından Türkiye Hatay'da siyasi etkinliğini artırmış, hızlı şekilde Hatay'ın Türkiye'ye katılımı sağlanmıştır. Hatay Devleti'nin iktidar Partisi olan Hatay Halk Partisi, ismini Cumhuriyet Halk Partisi'nden almış, beyannamesinde Kemalist rejime olan bağlılığını bildirmiştir. Üyelerinin birçoğu CHP ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Hatay Millet Meclisi seçimleri için gösterilen Türk cemaatine bağlı adaylar doğrudan Ankara tarafından belirlenmiştir. Seçimlerden sonra Hatay Halk Partisi'nin Cumhuriyet Halk Partisi'ne dönüşmesi Hatay Türklerinin ne denli Ankara yanlısı olduklarının ispatıdır. Yine Hatay'da ve Türkiye'de, Hatay Türklerinin çıkarları için faaliyet gösteren ve Hatay Halk Partisi ile eşgüdümlü çalışan Hatay Hakimiyet (Erkinlik) Cemiyeti doğrudan Atatürk'ün emriyle kurulmuştur. Başkanı bağımsız Hatay Devleti'nin ilk Cumhurbaşkanı olan Tayfur Sökmen, Mustafa Kemal'in Hatay meselesinde en güvendiği isimlerden birisidir. Gerek Hatay Halk Partisi Beyannamesi gerekse Hükümet Programı, bünyesinde hem 1924 Anayasası'ndan hem de 1935 CHP Programı'ndan benzerlikler barındırmaktadır. Hatay Devleti Millet Meclisi, Türkiye kanunlarının Hatay'da aynen uygulamaya konmasını teklif ve sonrasında kabul etmiş bir meclistir. Bundan dolayı Hatay'ın Türkiye'ye katılması yalnızca bir gerekliliğin yerine getirilmesi olarak görülebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Akçora, E. (2000). Hatay'ın Anavatana İlhakının Türk Dış Politikasındaki Yeri. B. Türkdoğan (Ed.).

Aslan, N. ve Unan, N. (der.) (1989). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Atatürk Dönemi Dış Politikası içinde. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 337.

Aslan, K. (1991). *Millî Mücadelede Dörtyol*. Antakya: Kültür Ofset Basımevi.

Atay, F. R. (1980). *Çankaya*. İstanbul: BATEŞ A.Ş. Yayınları.

Ayın Tarihi Dergisi, Ocak 1937, 38.

Ayın Tarihi Dergisi, Ağustos 1938, 57.

Ayın Tarihi Dergisi, Eylül 1938, 58.

Ayın Tarihi Dergisi, Şubat 1939, 63.

Bayur, H. (1973). *Türk Devletinin Dış Siyasası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Cumhuriyet Gazetesi, 21 Şubat 1937.

Cumhuriyet Gazetesi, 21 Temmuz 1938.

Cumhuriyet Gazetesi, 8 Eylül 1938.

Cumhuriyet Gazetesi, 18 Şubat 1939.

Cumhuriyet Gazetesi, 25 Nisan 1939.

Cumhuriyet Gazetesi, 17 Haziran 1939.

Cumhuriyet Halk Partisi (1935). Cumhuriyet Halk Partisi Parti Programı. Çevrimiçi kaynak.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/e_yayin.eser_bilgi_q?ptip=SIYASI%20PARTI%20YAYINLARI&pdemirbas=197000602 (Erişim Tarihi: 7.10.2017).

Duman, Ç. (2008). *Hatay Millet Meclisi (2 Eylül 1938-29 Haziran 1939).* Mersin Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Mersin.

Eyicil, A. (1990). *Siyasi Tarih*, Ankara: Gün Yayıncılık.

Göztepe, T. M. (1942). *Hatay Albümü*. İstanbul: Ticari Birlik Gazetesi Yayınları.

Hatay Resmî Gazetesi, 29 Nisan 1939.

Konuralp, N. A. (1970). *Hatay'ın Kurtuluş ve Kurtarış Mücadelesi Tarihi*. İskenderun: Hatay Postası Gazete ve Basımevi.

Melek, A. (1986). *Hatay Nasıl Kurtuldu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mursaloğlu, M. (2003). *Atatürk ve Hatay Davası*. İstanbul: Seçil Ofset Matbaacılık.

Nasuhioğlu, İ. (1981). *Atatürk Hatay'ı Hasta Halinde İken Almıştı*. Tarih ve Edebiyat Mecmuası, Sayı: 11.

Öztürk, K. (1998). *Türk Parlamento Tarihi*. (9. cilt), Ankara: TBMM Vakıf Yayınları.

Pehlivanlı, H., Sarınay, Y. ve Yıldırım, H. (2001). *Türk Dış Politikasında Hatay (1918-1939),* Ankara: ASAM.

Saral, AH. (1996). *Türk İstiklal Harbi IV, Güney Cephesi, 15 Mayıs 1919-20 Ekim 1921*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Savcı, N. (2007). *Hatay Cumhuriyeti: Kuruluşu ve Anavatana Katılışı*, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) İstanbul.

Selçuk, H. (1971). *Hatay'ın O Günleri*. İstanbul: Sucuoğlu Matbaası.

Soyak, H. R. (2006). *Atatürk'ten Hatıralar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Soysal, İ. (1983). *Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasi Anlaşmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sökmen, T. (1978). *Hatay'ın Kurtuluşu için Harcanan Çabalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Şaylan, G. (1983). *Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyet Dönemi Türkler Ansiklopedisi*. (15. cilt), İstanbul: İletişim Yayınları.

Tekin, M. (1993). *Hatay Tarihi*. Antakya: Kültür Ofset Basımevi.

Tekin, M. (1994). Devlet Kuran Cemiyet: Antakya-İskenderun ve Havalisi Türkleri Yardım Birliği Yahut "Hatay Erkinlik Cemiyeti", *Güneyde Kültür*, (67), 2-11.

Tekin, M. (2002). *Hatay Devlet Reisi Tayfur Sökmen*. Antakya: Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları (14).

Tekin, M. (2009). *Hatay Devleti Millet Meclisi Zabıtları*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Tekin, M. (2010). *Hatay İşgal Yılları ve Bağımsız Hatay Devleti Kronolojisi (1918-1939)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

1924 Anayasası. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm. (Erişim Tarihi: 31.10.2017).

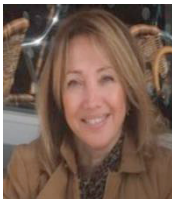

Meral BALCI – mbalci@marmara.edu.tr
She is an assistant professor in the Department of International Relations in Faculty of Political Sciences at Marmara University. She received her Ph.D. from Institute of Turkic Studies at Marmara University in 2006. She gives lectures on Political History, Turkish Political Life, Turkish Foreign Policy and Political Systems.